

Den dobbelte massakre Den dobbelte udradering af musikfaget

af Erik Lyhne

Juni 2013

Musikfaget i læreruddannelsen 2013

Efter sommerferien starter der en ny læreruddannelse. Det er den 4. nye læreruddannelse på 20 år. Det svarer til en ny læreruddannelse ca. hvert 7. år. Dette indebærer, at kandidaterne knap er nået ud i praksis, og uddannelsens anvendelighed ikke er evalueret inden der sættes en ny læreruddannelse i værk.

I 1991 loven var der både en første del, hvor der var en generel indføring i skolens fag samt en 2. del med 2 linjefag. De studerende, der havde musik både på 1. del (musik var 1. årigt) og siden som linjefag på 2. del, fik således musikundervisning kontinuerligt gennem 3 af uddannelsens 4 år.

I 1997 loven rummer læreruddannelsen 4 linjefag, og hele tænkningen med en første del og en anden del fraviges. Ved valg af musik som linjefag, har man således kun musik gennem enten de to første eller de to sidste år af uddannelsen. Faget fylder 0,55 årsværk. 1997 loven har bl.a. til hensigt at styrke de musiske fag, og bliver udformet i samme periode, hvor undervisningsminister Ole Vig Jensen har nedsat det musiske udvalg. Men i fht. 1991 loven forsvinder hele 1. del og dermed ca. 140 musiske lektioner.

I 2006 loven skulle der ske en styrkelse af dansk, matematik og naturfag. Der indføres derfor såkaldte store og små fag. De store fag fyldte 1,2 årsværk og de små fag 0,6 årsværk. På grund af valgstrukturen fik 2006 uddannelsen den konsekvens, at det bliver meget vanskeligt at vælge de mindre fag. Hvis en studerende f.eks. valgte at læse to 1,2 fag, kunne der ikke vælges andre fag. Det fik som konsekvens, at mange fag blev decimeret. F.eks. er fransk næsten udraderet i læreruddannelsen. Mange andre fag, herunder musik, forbløder. Før 2006 loven var der over 400 årlige dimittender i musik. Ved sidste eksamensperiode sommeren 2012 var der 146 dimittender. Altså en kraftig nedgang i antallet. Ikke kun antallet af studerende har været kraftigt vigende, det har også antallet af musikundervisere på læreruddannelsen. Mange er blevet afskediget og mange har fået andre arbejdsopgaver. På enkelte uddannelsessteder har musikfaget nok været udbudt men ikke etableret gennem lange perioder.

Musikfaget skal styrkes

Fælles for alle disse uddannelser har været, at den individuelle musikundervisning har været fastholdt på alle læreruddannelses steder – om end i forskelligt omfang og form. Dette skyldes bl.a. at studieordningsteksten indeholder bestemmelsen om at *håndværksmæssige og udtryksmæssige færdigheder i sang, brugsklaver og hovedinstrument (skal ske) gennem individuel undervisning.*

(Dansk Sang har behandlet disse problemstillinger i en række artikler gennem de seneste år. Man kan også læse i den såkaldte Statusrapport fra 2010 såkaldte statusrapport fra 2010, *Musikfaget i undervisning og uddannelse. Status og perspektiv.* – red. Frede V. Nielsen)

Forskere, læreruddannelsens musikundervisere, faglige foreninger og følgegruppen for LU2006 et. al. har sideløbende med mange andre faglige foreninger, gennem en årrække gjort politikere og beslutningstagere opmærksom på, at nogle fag

ganske enkelt ikke har rekrutteret studerende nok til at kunne opretholde et fagligt miljø på uddannelserne. Dette set i sammenhæng med at der i mange fag, herunder især musik, har manglet kvalificerede undervisere i folkeskolen.

Der har fra politisk side været forståelse for, at man skulle gøre noget ved problemerne. Det var derfor en af opgaverne ved regeringsskiftet i 2011. Siden er der vedtaget en ny læreruddannelse, der bl.a. har til formål at styrke musikfaget.

Hvor tidligere læreruddannelser i høj grad har været styret centralt fra ministeriet og direktoratet med en stor detaljeringsgrad, er der med den nye læreruddannelse lagt op til, at de enkelte professionshøjskoler selv skal tilrettelægge udformningen af den lokale læreruddannelse.

Den individuelle musikundervisning

Centralt i tilrettelæggelsen af læreruddannelsen står Læreruddannelsens Ledernetværk (LLN). I dette forum har man øjensynligt fået øje på musikfaget, og hvor kostbart det er at uddanne gode musiklærere, bl.a. gennem individuel undervisning. Her er den store spareøvelse gået i gang. Stort set alle professionshøjskoler har været i dialog med musikundviserne om helt eller delvis beskæring af den individuelle undervisning.

Musikundviserne opfatter selvsagt denne del af uddannelsen, som en vigtig og uundværlig del af undervisningen. Lidt polemisk kan man spørge om en musiklærer, der ikke kan spille overhovedet en musiklærer?

I skrivende stund vides ikke hvordan det ender, men det ser sort ud for fremtidsudsigterne for at kunne fastholde og udvikle musikundvisningen på landets læreruddannelses steder.

Som jeg ser det, kan musikfaget ikke holde til denne decimering, der visse steder har karakter af udradning. Det er mange års kulturhistorie der på den måde vil forsvinde fra musikfaget.

Man kan sige, at musikfaget er dyrt – op til 3 gange så dyrt som læreruddannelsens andre fag. Men vi har altid vidst, at det koster at uddanne gode musiklærere. Det er samme problemstilling på universitetets musikuddannelser, for slet ikke at tale om konservatorierne.

Signe Adrian siger om udsigterne for musikfaget:
For at blive en dygtig musiklærer skal man kunne synge og spille et instrument. Det kan man kun lære ved at træne. Det kræver udstyr og individuel undervisning – man kan simpelthen ikke lære at spille klaver ved at sidde på en stol i et klasselokale og øve luftklaver. Det véd universiteterne, konservatorierne og HF heldigvis og sørger for ordentlige forhold og undervisning. Det er professionshøjskolernes ansvar at tilrettelægge læreruddannelsen, så de studerende rent faktisk får undervisning og kvalificeres til at kunne undervise i musik i folkeskolen. Hvis fedtede professionshøjskoleledere tror de kan slippe for at betale for individuel undervisning, får de et problem med at leve op til loven og bekendtgørelsen, som tager udgangspunkt i folk, der har gymnasialt B-niveau. Forsøger de at slippe uden om, så forventer vi selvfølgelig at Morten Østergaard står ved sit ord om forsyningspligten og Ministeriet griber ind. Vi frygter dog, at ledernetværket med et svuptag skærer den individuelle undervisning væk, alt i mens hele Danmarks musikliv ser måbende til og mister tilliden til, at Professionshøjskolerne uddanner musiklærere. Professionshøjskolerne skal uddanne musiklærere og må tage musikfaget alvorligt. Det kan ikke gøres med en mikrobølgeovns-filosofi "vupti- ind i musikovnen, 2 minutters varme og så kommer der en velkvalificeret musiklærer ud som både kan synge og spille". De er nødt til at betale for at kunne leve op til folketingets krav. Musiklæreruddannelse koster. Færdig slut. Der er ingen vej udenom! Heldigvis ved alle fornuftige folk i musikmiljøet det og står sammen. Der bliver et fortissimo-brag, hvis lederværket forsøger at fifle sig udenom.

Kompetencemål

En gruppe bestående af Inger Ubbesen, VIAUC (fmd.), Jesper Juellund Jensen Metropol, Søren Bechmann (fagkonsulent) og Erik Lyhne VIAUC har udarbejdet forslaget til de kompetencemål, der gælder for musikfaget.

Det nye er, at der ikke beskrives, hvad uddannelsen skal indeholde, eller hvad den studerende skal gennemgå, men hvad den studerende skal *kunne* efter uddannelsen.

Der er 4 områder som den studerende skal kunne efter uddannelsen:

Musikalsk udøvelse: omhandler inkluderende ledelse af musikalsk udfoldelse i

klassefællesskabet såvel som i mindre grupper på baggrund af individuelle musikalske færdigheder
Musikalsk skaben: omhandler at arrangere, improvisere og komponere musik samt igangsætte og lede skabende musikalske aktiviteter

Musikforståelse: omhandler analyse og oplevelse af musik i et strukturelt, kulturelt og historisk samt et overordnet æstetisk perspektiv både i relation til egen beskæftigelse med musik og i relation til almen musikundervisning

Musikdidaktik: Musikdidaktik omhandler teoretisk funderet, professionelt og udviklingsorienteret musikundervisning i folkeskolen

Inden for disse kompetenceområder er der en række videns- og færdighedsmål, som den studerende skal udprøves i. Vi har i arbejdet med formuleringen haft den forudsætning, at den individuelle musikundervisningen var i spil i kendt og sædvanlig omfang.

Vi, der har skrevet kompetencemålene, har svært ved at se hvordan de kan indfries uden individuel undervisning.

Nationale moduler

På baggrund af kompetencemålene har en gruppe med repræsentanter fra alle professionshøjskolerne, med unddertegnede som formand, udarbejdet 2 nationale moduler. Igen med udgangspunkt i at den individuelle undervisning indgår som en forudsætning for at kunne gennemføre uddannelsen til musikhøjskolelærer.

De to nationalemoduler er:

Musikalske udtryksformer i undervisning og læring: Der er fokus på at udvikle de studerendes musikpædagogiske og didaktiske forudsætninger, relateret til musik som undervisningsfag i folkeskolen. Der arbejdes med varierede musikalske udtryksformer med krop, stemme, instrumenter og andre lydkilder. Som en væsentlig del indgår kreative, æstetiske arbejdsformer og læreprocesser samt refleksion over viden og færdigheder opnået gennem arbejdet med de forskellige udtryksformer. Der lægges endvidere særlig vægt på udvikling af den studerendes egne musikalske færdigheder.

Musikledelse, musikalsk læring og undervisningsmetodik: Der er fokus på at udvikle de studerendes forudsætninger for ledelse af og deltagelse i udøvende musikalske aktiviteter, herunder sammenspil, kor og sang i grupper og individuelt. Der arbejdes med musikteori, satsarbejde og arrangement rettet mod forskellige målgrupper. Musikdidaktik indgår i relation til musikudøvelse. Der lægges vægt på musikpædagogisk og -didaktisk refleksion over viden og færdigheder, der indgår i modulets indholdsområder. Der lægges endvidere særlig vægt på udvikling af den studerendes egne musikalske færdigheder.

Desuden skal alle professionshøjskoler udarbejde et lokalt modul og der vil være mulighed for at udbyde specialiseringsmoduler indenfor tvær- eller monofaglige områder.

Rammer og struktur

Alle moduler er på 10 ects point, og som minimum skal den studerende have 3 moduler altså 30 ects for at kunne gå til afsluttende eksamen. I LU 2006 var der 36 ects point i de små linjefag, hvorunder musik hører. Altså i sig selv en nedgang på 6 ects point. Men der er dog muligheden for at vælge et eller flere specialiseringsmoduler, så musikfaget i bedste fald kan komme på 40 eller 50 ects point. Dansk og matematik har et omfang på 40 ects point hvor det i LU 2006 var 72 point. En studieplan for uddannelsen 2013 kan se således ud (VIAUC læreruddannelsen i Århus =LIÅ)

3 fag - (DA eller MA)	1. SEMESTER	2. SEMESTER	3. SEMESTER	4. SEMESTER	5. SEMESTER	6. SEMESTER	7. SEMESTER	8. SEMESTER
UV-FAG 1	Basis 1	Basis 2			Basis 3	Basis 4		
UV-FAG 2		Basis 1	Basis 2	Basis 3				
UV-FAG 3						Basis 1	Basis 2	Basis 3
Spec.moduler			Specialisering	Specialisering				
ALM. DANNELSE (LG)	KLM (5)	KLM (5)						
PÆD. OG LÆ.FAGL. (LG)	PL (5)	PL (5)	PL		PL (5)	PL (5)	PL	PL
VALGMODUL					Valg			
BACHELOR					Bachelor (5)	Bachelor (5)		Bachelor
PRAKTIK	Praktik			Praktik			Praktik	
	30 ECTS	30 ECTS	30 ECTS	30 ECTS	30 ECTS	30 ECTS	30 ECTS	30 ECTS

Alle moduler er på 10 erts, medmindre andet er angivet i parentes.

Men der er utrolig mange muligheder for, at den studerende selv kan designe sin uddannelse. Det vil føre for vidt at skitsere alle muligheder her, men musikfaget på LIÅ kan i denne model starte i 2. semester (lysegrøn) eller 6. semester (lilla eller lyserød?) og dansk eller matematik starter i 1. semester.

Fremtiden?

Vi havde kæmpet for at få bedre muligheder for musikfaget i læreruddannelsen og dermed og at kunne forsyne folkeskolen med gode og veluddannede musiklærere. Som det ser ud lige nu kan de kommende musikstuderende risikere at blive gidsler i en musikuddannelse uden eller decimeret individuelundervisning. For som ministeren siger, kan han ikke gøre noget før konsekvenserne af nedskæringerne kan aflæses i censorrapporterne.

Det er ingen hemmelighed at der mangler linjefagsuddannede musiklærere i skolen. Om læreuddannelsen kan være med til at leve op til regeringens ambition om at der i 2020 skal være linjefagsuddannede lærere til den faglige undervisning i alle fag, står lige nu som et åbent spørgsmål, i hvert fald for musikfaget.

Referencer:

Den politiske aftaletekst for LU 2013:

<http://fivu.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-laereruddannelsen/reform-af-laereruddannelsen.pdf>

Bekendtgørelse inkl. kompetencemål mv. for LU 2013:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=145748>

Kompetencemål og nationale moduler (kig nederst på siden):

<http://semmus.dk/km2012/>

Desuden egne referencer fra et livslangt arbejde med musik som undervisningsfag, lovtekster, *Musikfaget i undervisning og uddannelse. Status og perspektiv.* – red. Frede V. Nielsen. DPU 2010 og endelig stor tak til Jesper Juellund Jensen og musikkollegerne i Aarhus

Læs også interview med Uddannelsesminister Morten Østergaard: Flere gode musiklærere?